

ЖАҲОН ТАЪЛИМИ ТИЗИМИДА МУТАХАССИСЛАРНИ МАЛАКАЛИ ИННОВАЦИОН ФАОЛИЯТГА ТАЙЁРЛАШ

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10014801>

Салиева Пердехан Алимбетовна

*Қорақалпоғистон Республикаси педагогларни
янги методикаларга ўргатиш миллий маркази*

Тел : 907368295

Аннотация

Жаҳон таълими тизимида малакали мутахассислар тайёрлаш билан бир қаторда 2030 йилгача таълим тизими сифатини оширишда инновацион фаолият ва жамиятнинг ўсиб бораётган ижтимоий талаблари асосида ўқитувчиларнинг касбий компетенцияларини ошириб боришда малака ошириш тизими барқарор тараққиётини таъминловчи асосий омил сифатида эътироф этилади. Айниқса, бу борада бошланғич синф ўқитувчиларининг инновацион фаолиятини, методик тайёргарлик даражасини ошириш учун илғор хорижий тажрибалар асосида илм-фан янгиликлари билан малака ошириш жараёнини ташкил этиш, таълим-тарбия жараёнига инновацияларни татбиқ этиш воситасида таълим сифатини ошириш .

Калит сўзлар

жаҳон таълими, инновацион фаолият, инновацион фикрлаш маданияти, сифатли таълим, малака ошириш жараёни, касбий компетенция

Мамлакатимизда педагогларнинг шаъни ва обрўсини ошириш, инновацион фикрлаш маданиятини таркиб топтириш, малака ошириш жараёнларида муқобил ўқитиш шакллари жорий этишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Айниқса, Узлуксиз таълим тизимини янада такомиллаштириш, сифатли таълим хизматлари имкониятларини ошириш, меҳнат бозорининг замонавий эҳтиёжларига мос юқори малакали кадрлар тайёрлаш, илмий ва инновация ютуқларини амалиётга жорий этишнинг самарали механизмларини яратиш¹ муҳим долзарблик касб этади. Бу эса, малака ошириш тизимини илғор хорижий тажрибалар асосида такомиллаштиришнинг дидактик шарт-шароитлари ва педагогик механизмларини такомиллаштиришни тақозо этади. Ўзбекистон Республикасининг 2020 йил 23 сентябрдаги Таълим тўғрисида¹ Қонуни, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2022 йил

28 январдаги ПФ-60-сон —2022-2026 йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси тўғрисида, 2019 йил 29 апрелдаги ПФ-5712-сон —Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими тизимини 2030 йилгача ривожлантириш Концепциясини тасдиқлаш тўғрисида, 2020 йил 6 ноябрдаги ПФ-6108 сон —Ўзбекистоннинг янги тараққиёт давридаги таълим-тарбия ва илм-фан соҳаларини ривожлантириш чоро-тадбирлари тўғрисидаги фармонлари, Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 17 январдаги Халқ таълими ходимларини узлуксиз касбий ривожлантириш тизимини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида 25-сон қарори ҳамда соҳага оид бошқа меъерий-ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган вазифаларни амалга оширишда талаб қилинади.

Ўзбекистон Республикасида таълим тизимини янада такомиллаштириш, сифатли таълим хизматлари имкониятларини ошириш, таълим масалалари устувор йўналиш сифатида белгилаб берилди. Жаҳон таълими тизимида малакали мутахассислар тайёрлаш билан бир қаторда 2030 йилгача таълим тизими сифатини оширишда инновацион фаолият ва жамиятнинг ўсиб бораётган ижтимоий талаблари асосида ўқитувчиларнинг касбий компетенцияларини ошириб боришда малака ошириш тизими барқарор тараққиётини таъминловчи асосий омил сифатида эътироф этилади. Шунга мувофиқ кадрлар тайёрлашнинг сифат даражасини ошириш ҳамда малака ошириш тизимининг таълим сифатини таъминлаш жараёнидаги ижтимоий ролини ошириш долзарб вазифалар саналиб, жаҳон амалиётига асосланган ўқитувчиларнинг педагогик малакасини ошириш тизимининг ўқув-методик таъминотини бугунги кун талаблари асосида яратиш ва такомиллаштириш катта аҳамият касб этмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентиининг 2022 11 мартдаги “Халқ таълимини ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ 241 сон қарори, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 17 январдаги “Халқ таълими ходимларини узлуксиз касбий ривожлантириш тизимини ташкил этиш тартиби тўғрисидаги низомни тасдиқлаш ҳақида”ги 25-сон қарори, бугинги кунда дунёда таълим тизимини ахборотлаштириш шароитида педагог кадрларнинг инновацион фаолиятини халқаро талаблар асосида янгилаб бориш, малака ошириш жараёнида ўқитувчиларнинг ўқув материалларини ўзлаштиришга мотивациясини ошириш, бир сўз билан айтганда, ўқитувчини инновацион фаолиятга тайёрлашнинг илмий-методик асосларини яратиш ҳамда

такомиллаштиришга йўналтирилган тадқиқотлар олиб бориш зарурияти мавжуд.

Бугунги замонавий таълим амалиёти педагогдан юқори касбий компетенцияларни талаб этади. Бу эса педагогларнинг малакасини ошириш курсларида амалга ошириладиган таълимий жараёнларда, биринчи навбатда, инновацион ёндашувларни қўллашга тайёр бўлишни тақозо этади.

Ҳудудий марказлардаги бошланғич таълим курсларининг мутахассислик блокини ўқитиш методикаси бўйича дарсларини ўтишда қўл келадиган билимларни берибгина қолмай, мустақил изланишга йўналтирилган методик ёрдам кўрсатиш ҳам жоизлиги тобора долзарблик касб этиб бормоқда.

Илмий-методик жиҳатдан ташкил этилган таълимий жараённинг муҳим компонентларидан бири ўқитувчиларнинг инновацион фаолияти бўлиб, унинг бу йўналишдаги фаолиятини мунтазам тарзда такомиллаштириб бориш педагогика фанининг долзарб муаммолари сирасига киради.

Таълим тизимининг бошланғич таълимида ўқитиш жараёни объект-субъект тарзида ташкил этилиши лозим. Зеро, бошланғич синф ўқувчисидо доимий мулоқотга нисбатан эҳтиёж бўлади. Шунинг учун ўқитувчи бундай фаолиятга тайёр бўлиши керак. Бироқ амалиёт шуни кўрсатадики, аксарият ўқитувчилар ўз педагогик фаолиятларини замон талабларига риоя қилган ҳолда қура олмайдилар.

Ўқитувчининг инновацион салоҳияти қуйидаги кўрсаткичлар билан белгиланади:

- янги ғояларни шакллантириш учун ижодий қобилиятнинг мавжудлиги;
- ўқитувчининг янгиликларга очиклиги ва уларни ўқув фаолиятига жорий қилишга тайёрлиги;
- ўқитувчининг педагогик фаолиятини такомиллаштириш ва ривожлантиришга тайёрлиги;
- анъанавий таълим ва замонавий таълим тизимини солиштирганда инновацияларнинг аҳамиятини тушуниш, инновацияларнинг асосий устунликларини билиш.

Ўқитувчи профессионалигининг юқори даражаси унинг барча таркибий қисмлари шакллангандагина таъминланади.

Юқорида келтирилган асослар ўқитувчининг инновацион фаолиятга алоқадордек кўринмаслиги мумкин. Лекин ўқитувчининг инновацион фаолиятга тайёрлиги, аввало, унинг касбий маҳорат даражасига боғлиқ. Шу

боис мазкур муаммони малака ошириш жараёнида ҳал этишга йўналтириш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

Бошланғич синф ўқитувчиларини инновацион фаолиятга тайёрлашнинг мазмунини модернизациялаш, малака ошириш жараёнида бошланғич синф ўқитувчиларини инновацион фаолиятга тайёрлашнинг педагогик ҳамда ахборот технологиялари ва бошланғич синф ўқитувчиларининг инновацион фаолият юритишга оид касбий кўникмаларини такомиллаштиришда модулли технологиялардан фойдаланиш механизмлари зарур.

Малака ошириш тизимида педагог кадрларни касбий компетентлигини чуқурлаштириш ва янгилаш жараёни касбий тайёргарлиги, педагогик жараёнларни ташкил этиши ва бошқариши, фан янгиликларидан хабардор бўлиши, таълимни инсонпарварлаштириши ва демократлаштириши, ўқувчи шахсига йўналтира олиши, таълимни миллийлаштиришга йўналтирилганлигини таъминлашга асосланган инновацион фаолиятга тайёрлаш билан белгиланади.

Замонавий шароитда ўқитувчиларнинг инновацион фаолияти сифат жиҳатидан янги мазмун билан тўлдирилмоқда. Бироқ, амалиёт шуни кўрсатадики, барча ўқитувчилар ўзгарувчан шароитда педагогик фаолиятни самарали амалга ошира олмайди. ўқувчилар билан муносабатларнинг устувор стереотиплари, баъзида биргаликда ишлаб ҳамкорликлар асосида муносабатлар ўрнатиш истаги йўқлиги билан белгиланади.

Касбий фаолиятдаги ўзгаришлар замонавий ўқитувчи томонидан унга кўйиладиган замонавий талабларни тўғри қабул қилиши, содир бўлаётган янгиликларга ўз муносабатини англашдан бошланади. Агар улар жамиятнинг ижтимоий имкониятларига мос келмаса, унда жамият ва ўқитувчи ўртасида зиддият келиб чиқади. Айнан шу ерда у ўз кадриятларини қайта кўриб чиқади ва бу унинг атрофидаги дунёга ва унинг ўзига бўлган қарашини ўзгартиришга олиб келади.

Юқорида келтирилган заруриятлар асосида бошланғич таълим концепсиясида белгиланган бошланғич синф ўқитувчисига кўйиладиган талабларни инобатга олган ҳолда ўқитувчининг инновацион фаолиятини баҳоловчи талаблар ишлаб чиқиши ҳам зарур. Умумий ўрта таълим мактабларининг бошланғич таълимида ўқитиш жараёни объект-субъект тарзида ташкил этилиши лозим. Зеро, бошланғич синф ўқувчисида доимий мулоқотга нисбатан эҳтиёж бўлади. Албатта, ўқитувчининг инновацион фаолиятининг моҳияти ўқитувчига ва унинг ушбу фаолиятга шахсан тайёр

бўлиш даражасига боғлиқ, аммо унинг ривожланиши учун педагогик шарт-шароитларнинг мавжудлиги ҳам муҳим.

Ўқитувчининг инновацион фаолияти янгиликка интилишни ва мукамал ишлаш усуллари доимий излашни талаб қилади. Ўқитувчи инновацион фаолиятга киритилганда янгиликларга ижобий қарашни шакллантириши ва янгича ҳаракат қилиш қобилиятини ривожлантириши керак[3].

Демак, ўқитувчи, шу жумладан, бошланғич синф ўқитувчиси педагогик жараёни тўғри бошқара билиши учун чуқур билим ва касбий компетенцияга эга бўлиши лозим.

ФҲЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР:

1.Ўзбекистон Республикаси Президентиининг 2022 11 мартдаги “Халқ таълимини ривожлантиришга оид қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида”ги ПҚ 241 сон қарори,

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2022 йил 17 январдаги 25-сон қарори билан "Халқ таълими ходимларини узлуксиз касбий ривожлантириш тизимини ташкил этиш тартиби тўғрисида низом"

3.Степанов В.М. Инновационная школа: опыт организации единого образовательного пространства [Текст] / В.М. Степанов. – Иркутск: ЗАО «Восточно-Сибирская издательская компания», 2000. – 149 с.